

Drone Gazeteciliğinin Türk Eğitim Sistemindeki Yeri

Gülçin Uçak, Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, gulcin.ucak@hbv.edu.tr
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4212-1874>
Geliş Tarihi: 21.07.2020, Kabul Tarihi: 10.08.2020

Öz Abstract

Gazeteciler için teknolojiyi takip etmek ve etkin bir şekilde kullanmak günümüz teknoloji çağında önceden hiç olmadığı kadar önemli hale gelmiştir. Her alana yenilikler getiren teknoloji, medya alanında da yenilenmiş ve gelişmiş aygıtların kullanılmasını zorunlu kılmıştır. Bu teknolojik aygıtlardan bir tanesi de drone'lardır. Drone'lar, yangın, deprem, sel gibi felaketlerde, savaş alanlarında, miting, spor müsabakaları, konser gibi etkinliklerde oldukça fazla kullanılmaktadır. Yüksekten uçabilen drone'lar etkileyici görüntüler yakalamada gazetecilere birçok olanak sunmaktadır. Ayrıca hızlı bir şekilde haber ulaşımda ve yayınlamada gazeteci açısından büyük önem taşımaktadır. Sağladığı avantajlara karşın, drone kullanımının kişilerin özel hayatın ihlali ve etik dışı kullanım gibi dezavantajları da vardır. Bu yüzden drone kullanımına getirilen yasaklar ve

kısıtlamalar basın özgürlüğü, ifade özgürlüğü kavramları açısından tartışılmaktadır. Ancak drone kullanımı tartışıla dursun, hızla ilerleyen teknoloji gazetecilik alanında drone kullanımını çok daha üst seviyelere taşımaktadır. Drone kullanımının geniş alanlara yayılması, drone gazeteciliği eğitimi zorunlu kılmıştır. Bu doğrultuda öncelikle Amerika'da ve sonrasında Türkiye'de drone gazeteciliği eğitimi iletişim fakülteleri müfredatında yer almaya başlamıştır. Bu bağlamda çalışmanın amacı Türkiye'de gazetecilik eğitimi veren iletişim fakültelerinin drone gazeteciliği/haberciliği/fotoğrafçılığı eğitimine müfredatlarında yer verip vermediklerini durum tespit yönetimi kullanılarak incelemektir. Buna ek olarak, drone gazeteciliği eğitimi veren üniversitelerin okutmanları ile derinlemesine mülakat yapılmış ve okutmanların görüşlerine bu çalışmada yer verilmiştir.

Drone Journalism in Education System of Turkey

In technology age of today, to follow and use the technology effectively has been so important for journalists, as never before. Technology bringing innovations to every area has also necessitated to use renovated and advanced devices. One of this devices is Drones. Drones are highly being used in disasters like fire, earthquake and floods, battle fields, sport competitions, meetings and events like concerts. Drones flying high offer journalists many opportunities to capture impressive images. Furthermore, they are very useful in reaching and publishing the news quickly. Besides these advantages, there are also disadvantages like violation of private life and use for unethical purposes. For that reason prohibitions and restrictions brought

to drone use are discussed in terms of freedom of press and expression. In spite of discussions, advancing technology carries use of drones in journalism to higher levels. Widespread use of drones made education of drone journalism essential. Accordingly, first in USA, and then in Turkey, education of drone journalism has started taking place in communication faculties' curricula. In this context, aim of the study is to examine if communication faculties in Turkey gives education of drone journalism/reporting/photography by using assessment method. In addition we made in-depth interviews with instructors in universities which gives drone education and included their thoughts in this study.

Anahtar Kelimeler

Keywords

Drone, Gazetecilik, Eğitim, Teknoloji, Medya

Drone, Journalism, Education, Technology, Media

Giriş

Dijital çağ ile birlikte gazetecilik pratiklerinde de dönüşümler yaşanmaktadır. Habere ulaşmak, bilgi ve belge toplamak ve haberi iletme dijitalleşmenin¹ bir sonucu olarak yeni teknolojik araçlar ile farklılaşmış ve gazeteci için haberi toplamada ve yayınlamada hız çok daha önemli bir hale gelmiştir. Sürekli yenilenen ve gelişen teknoloji ile birlikte yeni gazetecilik pratikleri ortaya çıkmıştır. Bu yeni gazetecilik türlerine robot gazeteciliği ve drone gazeteciliğini örnek olarak vermek mümkündür. Bu çalışmanın konusu ise son yıllarda önemi her geçen gün artan yeni gazetecilik türlerinden drone gazeteciliğidir. Drone kullanımının gazeteciye sağladığı birçok olanağa karşı aynı zamanda zorlukları da beraberinde getirmiştir.

İlk olarak 1800'lü yıllarda ortaya çıktığı varsayılan drone'lar (İnsansız Hava Araçları), içerisinde insan bulundurulmayan, aşağıdan bir kumanda vb. aletle kontrol edilen, amacına uygun olan ekipmanla donatılmış, farklı ağırlıklarda, boyutlarda ve özelliklere sahip çeşitleri bulunan hava araçlarıdır. Drone'lar ilk ortaya çıktığı yıllarda askeri amaçlarla kullanılmış, zamanla daha da geliştirilerek ve boyutları küçültülerek hobi ve ticari amaçla kullanılmaya başlanmıştır. Gazetecilik alanında drone kullanımı ise ilk olarak 2011 yılında Japonya'da meydana gelen deprem sonucu nükleer santralde yaşanan kazanın görüntülerinin toplanması için olmuştur. Türkiye'de ise ilk olarak Gezi Olaylarında bir yurttaş gazetecinin drone aracılığıyla kaydettiği görüntüler yayınlanmıştır.

2000'li yıllar sonrasında yeni teknolojik gelişmeler doğrultusunda drone kullanımı gazetecilik eğitimine dahil edilmeye başlanmıştır. Kendini geliştirmenin kuşkusuz ki en önemli ve ilk basamağı eğitimdir. Gazeteciliğin geleceğinin tartışıldığı 21. Yüzyılın son çeyreğinde özellikle Gazetecilik eğitimi veren fakültelere bu noktada çok iş düşmektedir. Fakültelerin eğitim müfredatını hazırlarken yeni teknolojileri yakından takip etmesi ve buna göre eğitim planlaması yapması geleceğin gazetecilerini yetiştirmede önemli bir noktadır. Bu doğrultuda çalışmada öncelikle drone gazeteciliğinin tarihsel süreci ve drone gazeteciliğinin ne olduğu anlatılmış, drone gazeteciliğinin Türkiye eğitim sistemindeki durumu hakkında bilgi verilmiştir. Çalışma, Türkiye'deki iletişim fakültelerinin müfredatının taranması ile sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda öncelikle Türkiye'deki iletişim fakülteleri tespit edilmiş ve iletişim fakültelerinde yer alan bölümlerin ders içerikleri incelenerek drone eğitiminin müfredatta yer alıp almadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonrasında ise drone eğitimi veren üniversite bölüm ders okutmanları ile görüşülerek drone eğitimi ile ilgili derinlemesine mülakat yapılmıştır.

Drone'nun kısa tarihçesi

"Pilotsuz hava aracı" ya da "İnsansız hava aracı" olarak da bilinen drone'ların ilk olarak 1800'lü yıllarda ortaya çıktığı varsayılmaktadır. Drone ile ilgili birçok tanımlama yapılmıştır. Kahveci ve Can, İnsansız Hava Aracı olarak da kullanılan drone'nun tanımını ise şu şekilde yapmaktadır: "Küresel Hava Trafik Yönetimi Operasyonel Konsepti (The Global Air Traffic Management Operational Concept) Doc. 9854 uyarınca insansız hava aracı Şikago Konvansiyonu'nun 8. maddesinde düzenlenmiş olan ve içerisinde pilotu bulunmayan araçlar olarak tanımlanmaktadır" (2017, s. 512). İHA'lar bir başka tanıma göre ise de "İnsansız hava araçları özel amaçlar için tasarlanmış, herhangi bir alandan kalkış ve iniş yapabilen, uzaktan kumandalı, yarı otomatik

1 Dijitalleşme: Tüm sinyallerin bit adı verilen ve sadece sıfır ve birlerden oluşan ufak parçalara bölünmesi demektir. Mikro-elektronik dalındaki ilerlemelerin yardımıyla bu bitler hızla ve karışma olmaksızın taşınabilir ve bağlanabilirler. En iyi sonuçlar iletilen alıcı arasındaki tüm bağlantının dijital sinyallerden oluştuğu durumlarda alınır. Veriler kolaylıkla işlenir, metinler kelime işlem için hazırlanır ve sesle ve görüntüler daha kaliteli hale gelir. Dijk, J. V. (2018) "Ağ Toplumu" (Özlem, S. Çev.), Kafka

veya tam otomatik uçuş yeteneğine sahip araçlardır” (Yılmaz, 2019, s. 47). İHA’ların ilk kullanım amacı askeri amaçlıdır. “İnsansız Hava Araçları, olarak bilinen drone’lar ilk olarak Amerikan İç Savaşı sırasında taraflarca kullanılmıştır. Akabinde Japonya, İkinci Dünya Savaşı’nda bomba taşıyan drone’ları faaliyete geçirmiştir” (Budak, 2019, s. 121). İnsansız hava araçları İkinci Dünya Savaşı sırasında yoğun bir şekilde daha çok casusluk amacı ile kullanılmıştır. ABD ve SSCB birbirleri hakkında istihbarat elde edebilmek için insansız hava araçlarından yararlanmışlardır. Askeri amaçlı modern drone kullanımı ise 1982 yılında Suriye uçak filosunu yok etmek için İsrail Hava Kuvvetleri tarafından kullanılan insansız hava araçları olmuştur. 1990’lı yıllar ile birlikte drone’ların boyutları küçülmeye başlamıştır (Çelik, 2019, s. 458).

Drone’ların gazetecilikte kullanılmaya başlaması 11 Mart 2011 tarihinde Japonya’da meydana gelen 8.9 şiddetindeki depremin sonucunda oluşan tsunaminin Fukuşima Dai-ichi Nükleer Santrali’ni etkilemesi sonucu yaşanan nükleer kazanın alana girilmesinin tehlikeli olması sonucu görüntülerin drone ile kaydedilerek kamuoyuna servis edilmesi ile başlamıştır (Yılmaz, 2018). Türkiye’de ise yurttaş gazeteci olan Cenk Köse’nin 2013 yılında Gezi Olayları’nda çektiği görüntüler Türkiye’de ilk drone haberi olarak kabul edildiği söylenebilir. Cenk Köse, kullandığı drone’nun polis tarafından vurulmasına kadar çekim yaparak görüntüleri Twitter şahsi hesabından ve Youtube kanalından paylaşmıştır. BBC ise 2013 yılında Tayland protestolarında, yalnızca drone kullanarak yaptığı ilk haberi yayınlamıştır (Çelik, 2019, s. 458).

Günümüzde küresel boyutta yaşanan bir pandemi sonucu gazetecilikte drone kullanımına olan ihtiyaç daha da artmıştır. Örneğin BBC medya kuruluşu pandemi nedeniyle tamamen karantina altına alınan Çin’in Wuhan şehrinden drone ile çekim yaparak çarpıcı görüntüleri kamuoyuyla paylaşmıştır. Diğer bir yandan hastanelere girilmesinin hayati bir tehlike oluşturması sebebiyle, haberciler drone aracılığıyla görüntü kaydederek servis edebilmiştir. Tüm bu gelişmeler drone kullanımının ne kadar etkili olduğunu, özellikle habercilikte kullanılmasının her geçen gün öneminin arttığını göstermektedir.

Drone gazeteciliği

21. yüzyılın son çeyreğinde iletişim teknolojileri yaşamın her alanına yayılmış ve değişimleri de beraberinde getirmiştir. Hülür ve Yaşın’a (2017, s. 9) göre “Yaşam biçimi, meslekler, bilim, sanat ve diğer tüm alanlar yeni teknolojiler ile farklılaşmıştır. Gazetecilik mesleği de yeni teknolojiler ile hızla değişmeye başlamıştır”. Yeni medya teknolojileri, iletişim süreçlerinin doğasını da dönüştürmüş, eski medya karşısında pasif bir konumda bulunan insan daha aktif bir rol almaya başlamıştır (Hülür & Yaşın, 2016). Bunun da ötesinde, insanlar Twitter gibi yeni medya platformlarında bir araya gelerek toplumsal konular ile ilgili olarak farkındalık yaratabilir, organize olabilir hale gelmişlerdir (Kayhan, 2019). Bu bağlamda, iletişim ve enformasyon teknolojilerinin ilerlemesi ile beraber gazetecilik alanında da yaşanan gelişmeler drone gazeteciliğinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. “Drone Gazeteciliği, drone’ların çok çeşitli gazetecilik ve kitle iletişim hizmetlerinde haber toplama aracı olarak kullanılmasını ifade eder” (Ntalakas vd., 2017, s. 191).

Geçmişte askeri amaçlı ilk defa kullanılan drone’ların maliyetinin fazla ve kullanımının zor olması nedeniyle, medya alanında drone’ların tercih edilir bir teknoloji olarak kullanılmadığı söylenebilmektedir. Bununla birlikte özellikle son yıllarda drone’ların boyutlarının küçülmesi, daha düşük maliyetli olması, kullanımının kolaylaşması, kolay taşınabilir, herkes tarafından ulaşılabilen ve satın alınabilen drone’ların üretilmesi ile birlikte drone kullanımı yaygınlaşmış ve gazetecilik alanında drone’ların kullanılması yükselişe geçmiştir (Fernández Barrero, 2018, s. 40). Sunduğu tüm bu olanaklar ile birlikte insan hayatının güvenliğinin tehlikeli olduğu durumlarda,

yangın, deprem, sel, savaş alanı gibi bölgelerde ve olaylarda görüntü ve bilgi, belge toplanması gazeteciler için çok daha kolay hale gelmiştir. Gazeteci drone'lar sayesinde olay yerine daha hızlı ve kolay ulaşım olanağına sahip olmuştur. Drone kullanım alanlarına ek durumlar arasında çevre gazeteciliği, hava gözetimi, doğa izleme, vahşi yaşamın korunması da sayılabilir (Ntalakas vd., 2017, s. 193). Ayrıca tüm bunlara ek olarak drone'lar miting, spor müsabakaları, konser alanları gibi etkinliklerde yüksekte uçarak gerekli ve etkileyici görüntüleri yakalamada kolaylık sağlamaktadır. Drone'ların sağladığı canlı yayın özelliği ise drone kullanımının artmasında başka bir etken olmuştur.

Habercilik alanında drone kullanımı, geleneksel araçların yakalayamadığı birçok görüntüyü kaydetme olanağı sağlamaktadır. Drone kullanımı, serbest çalışan profesyonel gazeteciler açısından da birçok olanak yaratmaktadır. Gazeteci, farklı ve zengin görseller ile kaydettiği görüntüleri medya kuruluşlarına satabilmektedir. Bir başka etkisi ise yurttaş gazeteciliğine olmuştur. Kişi hobi olarak kaydettiği görüntüleri basın kuruluşları ile paylaşabilmekte ve farklı bakış açılarına sahip görüntüler haber için zenginlik yaratabilmektedir. Kullanılan drone çeşitlerinin kullanım alanları ve özellikleri ise Tablo 1'de ayrıntılı bir şekilde verilmiştir;

Tablo 1. Drone Tipleri ve Kullanım Şekilleri (Kaynak: Hamm, A. (2017). <https://medium.com/journalism-trends-technologies/keeping-an-eagle-eye-on-drone-journalism-cc907afbde30>)

Drone tipleri	Özellikler	Gazetecilik kullanımı	Problemler
Mikro ve küçük multi-rotor (çoklu pervane) ve helikopter	Küçük ebat 2 kg'dan hafif Küçük kamera taşıma kapasitesi 50 metre menzil 12 dakika uçuş süresi	Yakın olaylara hızlı şehir içi raporlama	Hafif rüzgarlarda istikrarsız Kolay bozulabilir Hafif kameralardan dolayı düşük fotoğraf kalitesi
Daha büyük multi-rotor ve helikopter	2-7 kg ağırlığında Yüksek kalite kamera sistemleri monte edilebilir 2 km menzil 20 dakika uçuş süresi	Hareketli çekim	Orta şiddet rüzgarlarda istikrarsız Ağır performans çelişkisi
Küçük sabit kanat	İkinci kamera monte etme olanağı, daha fazla veri toplama 30-45 km menzil 30-90 dakika uçuş süresi	Bölgesel veya kırsal raporlama	Şehir içi kullanım olanağı yok Helikopter veya multi-rotor gibi havada durma (süzülme) olanağı yok
Büyük sabit kanat	Yüksek kalite sensörler ve kamera sistemleri ile donatılmış Aerodinamik verimlilik 25 kg 20 saat uçuş süresi	Uzun süreli olay kaydı. Örneğin; gündüz/gece	Bugün: çoğunlukla askeri kullanım amaçlı Deneyimli kontrol ekibi ihtiyacı

Ticari amaçlı drone kullanımı için ehliyet alma zorunluluğundan dolayı, drone'ların haberlerde tercih edilirliğinin artması ile de birlikte medya kuruluşları muhabirlerine drone ehliyeti aldırılmış ve drone kullanımına başlamıştır. Uluslararası medya kuruluşlarından; Reuters, CNN, BBC, AP, AFP, Getty Images, The New York Times, The Washington Post ve USA Today, Türkiye'de ise Anadolu Ajansı (A.A), TRT, İhlas Haber Ajansı (İHA) ve Doğan Haber Ajansı (DHA) drone kullanmaktadır (Şahin, 2018, s. 185). CNN haber kuruluşu Amerikan hava sahası içinde haber amaçlı olarak drone'larını uçurabilme iznini almayı başaran ilk kurum olmuştur. CNN'in ardından ise kendi drone'larını uçurabilme onayını almayı başaran Facebook ve Google olmuştur (Kavaklı, 2018, s. 163).

Drone kullanımının birçok medya kuruluşu tarafından kullanılmaya başlaması kuşkusuz ki gazeteciye sağladıkları olanaklar olan; habere ait bilgi, belge ve görüntülerin toplanmasının kolaylaşması, haber içeriğinin zenginleştirilmesi, farklı bakış açılarını yakalamada avantajlar sağlaması, daha az maliyetli olması gibi olanaklardır. Buna karşın ise drone kullanımının özel hayatının gizliliğine müdahale etmesi, kamu güvenliği ve sağlığına dair yarattığı endişeler doğrultusunda, bazı ülkelerde drone kullanımı tamamen yasaklanmış, bazı ülkelerde ise kullanım alanlarına dair sınırlamalar getirilmiştir. Örneğin, Kenya'da drone kullanımı tamamen yasaktır. Buna karşın drone kullanımında en özgür ülke ise Norveç'tir. Finlandiya'da ise kişilerin özel mülkiyetleri (evleri) üzerinde drone uçurmak yasaktır. Normal bir vatandaş haberi olmadan gizlice çekilemez. Ancak drone ile çekilen vatandaş drone'a el sallar veya gülümser ise çekilen görüntü kullanılabilir. Birçok ülkede yine spor müsabakalarında, kalabalık yerlerde drone kullanımı yasaktır (Lauk vd., 2016). Drone kullanımının diğer bir tartışma konusu ise basın özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve halkın haber alma özgürlüğü ile ilişkisi bağlamında gerçekleşmektedir. Bunun nedeni, drone kullanımının tamamen yasaklanmasının ya da kısıtlanmasının özgürlük kavramı ile bağdaşmamasıdır. Tüm bunlara ek olarak İnsansız Hava Araçları ile ilgili dikkat çeken bir başka olgu ise gözetim bağlamında ele alınmasıdır. Baumann'a göre yeni nesil İnsansız Hava Araçları (İHA'lar), görünmeden her şeyi kaydedebilecektir ve hiç kimse gözetlenmekten kaçamayacaktır. Bu doğrultuda ise İHA'ların elde edeceği verinin bir sınırı olmayacaktır (Bauman, 2013, s. 33-34).

Türkiye'de drone kullanımı

Ağırlığı 500gr ve üstü İHA satanların, alanların, üretenlerin, ithal edenlerin ve uçuranların Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü üzerinden sistemde kayıt işlemi yapmaları zorunludur. Ağırlığı 500 gr'ın üzerinde olan İHA kullanımı için eğitim gereklilikleri vardır ve ticari işletmeler doğrudan pilot kaydı yapamaz. Ancak kayıtlı bir pilotu şirketlerine ekleyebilirler. Ticari işletmelere pilot ekleme işlemi eklenen pilot tarafından onaylanmalıdır. Uçuşa yasaklı ve meskûn mahal, kalabalık veya çok kalabalık bölgelerde uçmak için uçuş izni alınması zorunludur. Tablo 2'de drone eğitim şekilleri verilmiştir.

Tablo 2. Drone Eğitim Şekilleri (Kaynak: <https://iha.shgm.gov.tr/public/index?ReturnUrl=%2findex.html>)

İHA TİPİ	Açıklama	Eğitim Gerekliliği Bireysel Kullanım	Eğitim Gerekliliği Ticari Kullanım	Ders Saati
İHA0	500 gr (dahil) ile 4kg arası	Yok	Var	12
İHA1	4 kg (dahil) ile 25 kg arası	Yok	Var	36

Sivil Havacılık tarafından yetkilendirilen drone eğitimi veren kuruluşlar ise toplam 60 tanedir (bkz. <https://iha.shgm.gov.tr/public/yetkili-ucus-okullari>). Türkiye’de Anadolu Ajansı’nın habercilik hizmetlerine toplam 25-30 drone tahsis etmesi ve 2018 yılında bu sayıyı iki katına çıkarma isteği drone kullanımının haberdeki etkinliğini göstermektedir. Buna ek olarak İHA 25, DHA 3, Reuters İstanbul’da 1 ve EPA İstanbul’da 1 drone ile hizmet vermektedir. TRT’nin de geçmişten gelen havadan görüntü çekmeye yönelik bilgi birikimi ile drone kullanımını yaygınlaştırdığı gözlenmektedir (Şahin, 2018, s. 185). Drone’ların sağladığı olanaklar ve endişelere rağmen drone ile çekilen görüntülerin artması ve drone’ların kullanım alanlarının genişlemesi ile birlikte drone gazeteciliğinin eğitimdeki yeri de önemli hale gelmiştir.

Dünyada drone gazeteciliğinin eğitimdeki yeri

ABD’deki bazı gazetecilik okulları “drone gazeteciliği” adı altında bölümler oluşturmaktadır. Nebraska-Lincoln Üniversitesi, Kasım 2011’de gazeteciliği daha dijital ve yenilikçi hale getirmeyi amaçlayan bir Drone Gazetecilik Laboratuvarı kurmuştur. Laboratuvarda, sahada kullanım için drone platformları inşa edilmektedir. Araştırmaları, gazetecilik yapmak için uzaktan kumandalı uçakların kullanılmasında yer alan etik, yasal ve düzenleyici konulara odaklanmaktadır. Aynı yıl, drone gazeteciliğinin ortaya çıkan alanı için bir çerçeve oluşturmaya adanmış uluslararası bir kuruluş olan Drone Gazetecilik Profesyonel Derneği kurulmuştur. Daha sonra, 2013 yılında ise Missouri Üniversitesi’nde drone gazeteciliği programı açılmıştır (Jarvis, 2014, s. 21). Patrão ve Dias Figueiredo gazetecilik eğitiminde teknolojik değişimlere ayak uydurmanın gerekliliğini şu şekilde açıklamıştır;

Gazetecilerin eğitimi ile ilgili tartışma genellikle, profesyonellerin performansı için gerekli olan becerilere odaklanmaktadır, bu eğilim, teknolojik değişimin giderek daha etkili olduğu son yıllarda çok daha belirgin hale gelmiştir. Bu, gazetecilik alanında eğitim veren yüksek eğitim kurumlarının, öğrencilerin teknolojik değişim kültürüne olan ilgilerini güçlendirmeleri gerektiği ve yaratıcılıklarını akademik eğitim ve mesleğin gerçeği arasındaki farkı azaltmak için kullanmaları gerektiği anlamına gelmektedir (2012, s. 165).

Yukarıdaki metinde Patrão ve Dias Figueiredo’nun teknolojinin gazetecilik eğitiminde kullanılmasının gerekliliğine dair görüşleri Türkiye’deki iletişim fakültelerinde yeni teknolojik aygıtlardan biri olarak kabul edilen drone eğitiminin sağlanmasının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Amaç ve yöntem

Bu çalışmada öncelikle Türkiye’deki iletişim fakültelerinin sayıları tespit edilmiş, ardından hangi üniversitelerde drone gazeteciliği/haberciliği/fotoğrafçılığı dersinin verildiği incelenerek araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular tablo ve grafik şeklinde analiz edilerek sunulmuştur. Çalışmada drone gazeteciliği/haberciliği/fotoğrafçılığı dersinin iletişim fakülteleri müfredatlarında ne oranda kullandığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada şu sorulara cevap aranmıştır;

- Türkiye’de iletişim fakültesi sayısı nedir?
- İletişim fakülteleri müfredatında yer alan drone gazeteciliği/haberciliği/fotoğrafçılığı dersi sayısı nedir?
- Gazeteciliğin bir türü olan drone gazeteciliğine daha fazla iletişim fakülteleri müfredatında yer verilmeli mi?
- Eğitim açısından okulların alanı drone eğitimine olanak sağlıyor mu?

Çalışmanın kurumsal kısmında drone'nun kısa tarihçesinden bahsedilmiş, drone gazeteciliği tanımlanmış, Türkiye'de drone kullanımı ve dünyada drone gazeteciliğinin eğitimdeki yeri hakkında bilgiler verilmiştir. Araştırma kısmında iletişim fakülteleri müfredatlarında yer alan drone gazeteciliği/haberciliği/fotoğrafçılığı dersi sayısının incelenmesinde durum tespit yöntemi²kullanılmıştır. Ayrıca iletişim fakültelerinde drone gazeteciliği/haberciliği/fotoğrafçılığı dersi veren okutmanlar ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Derinlemesine mülakat pandemi nedeniyle e-mail üzerinden gerçekleştirilmiştir.

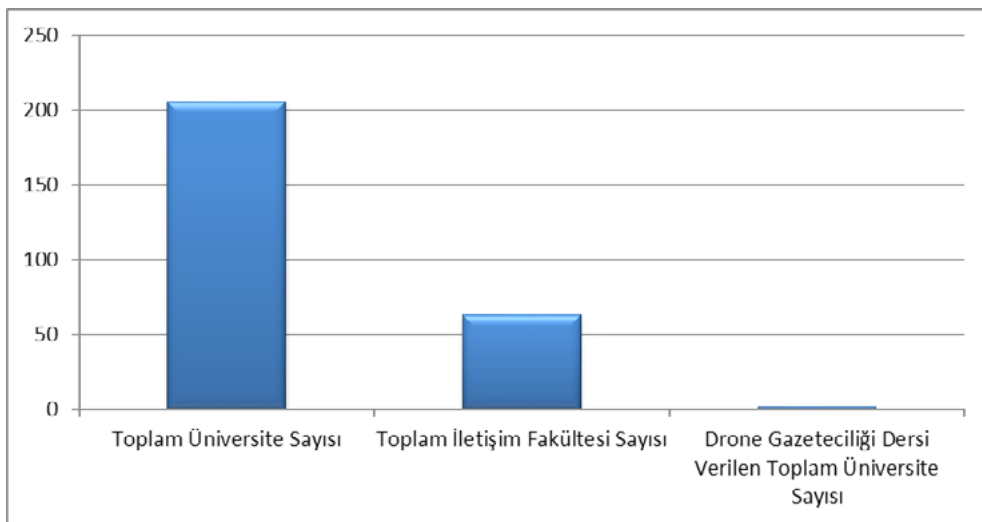
Bulgular

Türkiye'de 2020 yılı itibariyle toplam 206 üniversite bulunmaktadır. Bunlardan 129 tanesi devlet üniversitesi 77 tanesi ise vakıf üniversitesidir (bkz. <https://toptalent.co/turkiyedeki-universiteler-listesi>). Toplam 206 üniversiteden 63 tanesinde iletişim fakültesi mevcuttur. Durum tespit yöntemi ile taranan 63 iletişim fakültesinden yalnızca 2 üniversitede; Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basın ve Yayın Bölümü'nde Drone Fotoğrafçılığı adıyla ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nde Drone Haberciliği adıyla ders verilmektedir (Bkz. Tablo 3). Buna ek olarak Sivil Havacılık Kurumu tarafından yetkilendirilen Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde insansız hava aracı uçuş eğitimi verilmektedir.

Tablo 3. Üniversite, İletişim Fakültesi Ve Drone Gazeteciliği Sayıları

Toplam Üniversite Sayısı	206
Toplam İletişim Fakültesi Sayısı	63
Drone Gazeteciliği Dersi Verilen Toplam Üniversite Sayısı	2

Şekil 1. Üniversite, İletişim Fakültesi ve Drone Gazeteciliği Oranları

2 Durum çalışması, sınırlı bir sistemin nasıl işlediği ve çalıştığı hakkında sistematik bilgi toplamak için çoklu veri toplama kullanılarak o sistemin derinlemesine incelenmesini içeren metodolojik bir yaklaşımdır. Subaşı, M., O, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.

Drone gazeteciliğinin Türk eğitim sistemindeki yerinin tespitine yönelik çalışmada drone gazeteciliğine müfredatında yer veren Anadolu Üniversitesi ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nden dersin okutmanlarına drone gazeteciliğinin eğitimine ilişkin sorular yöneltilmiştir. Ayrıca Sivil Havacılık Genel Kurumu'nun drone eğitimi ile yetkilendirdiği kurumlardan biri olan Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde ders vermekle yetkili bir okutmana drone gazeteciliğini eğitimi hakkında sorular yöneltilmiştir.

Drone gazeteciği dersinin eğitimini veren okutmanlar drone gazeteciliğinin daha fazla iletişim fakültelerinde ders olarak okutulması gerektiğini vurgulamışlardır:

Drone gazeteciliğine kesinlikle daha fazla müfredatta yer verilmelidir. Çünkü artık haberlerin olmazsa olmazı havadan görüntüler. Bazı çalışmalara göre %40, bazı çalışmalara göre % 60 oranı var. Yani bir haberin bu oranlarda havadan çekilmesi kitleyi daha da çekişirmiş (Anadolu Üniversitesi'nden bir akademisyen)

Ders gazetecilik bölümü için tasarlanmakla birlikte, gelecek yıldan itibaren fakülte'deki tüm bölümlere açılacak. Drone kullanımı iletişimden mühendisliğe, ilk yardımdan coğrafyaya kadar çok farklı disiplinler tarafından kullanılabilir. Bundan dolayı iletişim fakültesinin ve diğer fakültelerin müfredatında giderek daha fazla yer alacaktır. (Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nden bir akademisyen)

Günümüzde İHA kullanım alanlarının yaygınlığına bakacak olarak, özetle tarımdan, madencilığe, trafikten, toplumsal olaylara, kurtarmadan, ilk yardıma pek çok alanda yararlı bir araç olduğunu görürüz. Kameranın kadrajına giren en fazla panoramik görüntüdür. Çok daha gelişmiş kameralarda 3G teknolojisi vardır. Ama hiçbirisi kuşbakışı çekimi gerçekleştiremez. Bir yangın alanı düşünelim, gazeteci çektiği fotoğrafta en fazla yanan ağaçların ve alevlerin korkunç görüntüsünü fotoğraflayabilir. Ancak İHA ile yapılan çekim, kamera görüntüsünden öte kapsadığı alanın ırkütücü görüntülerini de alabilecektir. Hatta insanın veya hava çekimi yapacak olan helikopterin bile erişemeyeceği yerlerden görüntü aktarma yeteneğine sahiptir. Aynı örnek toplumsal olaylarda, zincirleme trafik kazalarında, arama kurtarma faaliyetleri gibi örnekler için de söz konusudur. Diğer taraftan, cihazın ucuzluğu veya havadan çekim için kullanılacak helikopter ya da uçak kirasının yüksek maliyeti de İHA kullanımını cazip hale getirmektedir. Gazetecilik mesleğinin en önemli araçları ses kayıt cihazı ve kameradır. Günümüzde bu cihazlara bir de drone eklenmiştir. O halde gazeteci yetiştiren fakülte ve yüksek okullarda drone gazeteciliği dersinin verilmesi, çağın gereğidir. (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nden bir akademisyen)

Drone eğitimi için üniversite kampüs alanlarının eğitime ne kadar olanak sağladığına ilişkin görüşler ise şu şekildedir:

Bu eğitimin %80'ni teorik %20 pratik eğitimlerden oluşmakta Her okulunda buna imkan veren idari ve sosyal tesisi olduğunu düşünüyorum. Evet. Pratik uygulamamız da vardı ancak covid nedeniyle bu sene yapamadık. Öğrencilerle okulun belirli yerlerinden görüntüler aldık. Sorasında her bir öğrenci bu görüntülerle birlikte haber video kurgu yaptılar. Çok güzel görüntüler ortaya çıktı. (Anadolu Üniversitesi'nden bir akademisyen)

Eğitim hem teorik (SHGM zorunlu kıldığı 36 saat) hem de uygulamalı (okul bünyesinde bulunan Drone aracılığıyla) yapılmaktadır. İletişim fakültesinin yer aldığı kampüs içinde insan ve araç trafiğinin oldukça az olduğu alanlarda uçuşları gerçekleştirmek mümkün oluyor. Acil durumlar ile geniş alanları kapsayan olayların haberleştirilmesi sürecinde ve genel olarak ta haberin görsel değerini artırmak için Drone kullanımı faydalı bir unsur olacaktır. (Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nden bir akademisyen)

Türkiye'de SHGM (Sivil Havacılık genel Müdürlüğü) İHA kullanımını mevzuata bağlamıştır. Bu mevzuata göre öncelikle kalabalık yerlerde İHA uçurmak yasaktır. Üniversitelere giren çıkan öğrenci sayısı dikkate alındığında, üniversite ve çevresi de kalabalık alan kabul edilmelidir. Güvenli

bir uçuş için (can ve mal güvenliği) görüş mesafesi 2 Km'nin üzerinde, açık hava ve gündüz olmalı; insan yapılarından 50 m. uzakta olunmalı; yatay olarak da 500 m.'den uzağa uçuş yapılmamalıdır. Bu nedenle, drone'un tanıtılması bağlamında HBV İletişim Fakültesi girişinde uçuş tanıtımı pilot kişiler tarafından gösterilebilir. Ancak, özellikle de ilk kullanıcılar bakımından adı geçen alan uygun değildir. İHA pilotluğu teorik bilgisini ve ehliyetini alan kişilerin, bağımsız uçuşlarında güvenli uçuş alanlarında ve normal hava koşullarında SHGM'de gerekli izinleri alıp pilotlukta ustalaşma çalışmaları yapması en uygunu olacaktır. (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nden bir akademisyen)

Sonuç

Başlangıçta 1800'lü yıllarda özellikle askeri amaçla kullanılan drone, yeni teknolojik gelişmelerle beraber önce özel alanda sonrasında ise gazetecilik alanında kullanılmıştır. Zamanla gazetecilik pratiklerinde habere ulaşmada ve yayınlamada drone kullanımının önemi artmış ve 2000'li yıllar sonrasında drone gazeteciliği olarak eğitim müfredatlarına girmiştir. Özellikle Amerika'da başlayan drone gazeteciliği eğitimi Türkiye'deki iletişim fakülteleri müfredatında da yer almaya başlamıştır. Drone gazeteciliğinin çok eski bir geçmişi olduğu söylenememektedir. Bu nedenle kesin bir çerçevesi henüz tamamlanmamıştır. Hem etik hem de hukuki anlamda henüz yasal düzenlemeler yeterli değildir. Ancak drone gazeteciliğinin hızla yükseldiğini ve dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak öneminin gün geçtikçe arttığını söylemek mümkündür.

Türkiye'de toplam 206 üniversiteden 63 tanesinde bulunan iletişim fakültelerinin yalnızca 2 tanesinde Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basın ve Yayın Bölümü'nde Drone Fotoğrafçılığı adıyla ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nde Drone Haberciliği adıyla ders verilmektedir. Ayrıca Sivil Havacılık Kurumu tarafından yetkilendirilen Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde insansız hava aracı uçuş eğitimi verilmektedir. Bu bağlamda drone gazeteciliğinin Türkiye eğitim sistemindeki yerinin anlaşılmasına yönelik yapılan çalışma sonucu elde edilen bulgulara bakacak olursak iletişim fakültelerinin henüz gerektiği kadar drone gazeteciliğine müfredatta yer vermediği söylenebilmektedir. Ancak eğitimin verildiği üniversitelerdeki okutmanlar ile yapılan mülakat sonucu drone eğitimi veren okutmanların iletişim fakültelerinde drone gazeteciliğine daha fazla yer verilmesi gerektiği konusunda hem fikir olduğu görülmektedir. Ayrıca eğitimin en önemli zorluklarından biri olan drone kullanımının uygulama alanlarına yönelik ise yine okullarda drone ile uygulama yapılabilecek alanların olabileceği veya oluşturulabileceği konusunda okutmanların görüşleri doğrultusunda, drone gazeteciliğinin hem teorik hem de uygulamalı olarak diğer iletişim fakülteleri'nin müfredatlarında da yer alabileceği vurgulanmıştır.

Gazeteciliğin geleceği açısından teknolojik gelişmelere bağlı olarak iletişim fakültelerinde yetişen geleceğin gazetecilerinin bu konuda henüz yeterli eğitim almadığı açıktır. Şu an ki durumda iletişim fakültesi mezun öğrencileri eğitimini tamamladıktan sonra ancak kendi imkanlarıyla drone eğitimi alabilir veya bir medya kuruluşunda işe başlaması durumunda medya kuruluşu tarafından drone eğitimi alması sağlanabilir. Daha donanımlı gazeteciler yetiştirmek amacıyla iletişim fakülteleri ders müfredatlarında gazetecilik öğrencilerinin drone eğitimi almalarını mümkün hale getirmelidir. Drone eğitimi sonucunda gazetecilik öğrencilerine sertifika verilerek, bu sertifikaların gazetecik hayatlarında resmi olarak geçerli olması sağlanmalıdır. Bu sayede drone kullanabilen, daha donanımlı gazeteciler yetiştirilebilecek ve gazeteciliğin geleceği daha iyi bir noktaya taşınabilecektir.

Kaynaklar

- Bauman, Z., Lyon, D. (2018). *Akışkan gözetim* (Elçin, Y. Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Budak, E. (2019). Teknolojik gelişmelerin habercilik uygulamaları üzerine etkileri: Türkiye’de drone haberciliği. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, 33, 119-139.
- Çelik, T. (2019). Yeni medya çağında haber odalarında yaşanan değişim ve dönüşüm: Drone gazeteciliği. *29 Ekim Bilimsel Araştırmalar Sempozyumu*, 457-461.
- Dijk, V. J. (2018). *Ağ toplumu* (Özlem, S. Çev.). İstanbul: Kafka.
- Fernández Barrero, M. A. (2018). Journalism and drones. challenges and opportunities of the use of drones for informative narration in Spain. *Doxa Comunicación*, 26, 35-58.
- Hamm, A. (2017). Keeping an eagle eye on drone journalism. Erişim adresi: <https://medium.com/journalism-trends-technologies/keeping-an-eagle-eye-on-drone-journalism-cc907afbde30>
- Hülür, H., Yaşın, C. (2017). Yeni medya ve gazeteciliğin geleceğini çerçevelemek. H. Hülür & C. Yaşın (Ed.), *Yeni Medya: Geleceğin Gazeteciliği* (s. 9-38) içinde. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Hülür, H. & Yaşın, C. (2016). İzleyiciden kullanıcıya yapı-özne sarkacı. H. Hülür & C. Yaşın (Ed.), *Yeni medya kullanıcının yükselişi* (s. 7-39) içinde. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Jarvis, J. C. (2014). Debate of drone journalism: Flying into the future of reporting. *Research Papers*, 475.
- Kahveci, M., Can, N. (2017). İnsansız hava araçları: Tarihçesi, tanımı, dünyada ve Türkiye’deki yasal durumu. *Selçuk Üniversitesi Mühendislik, Bilim ve Teknoloji Dergisi*. 5(4), 511-535.
- Kavaklı, N. (2018). Drone’ların gazetecilikte kullanımı: Drone haberciliğinin olanakları, zorlukları ve sınırları. *Erciyes İletişim Dergisi*, 160-172.
- Kayıhan, B. (2019). Toplumsal Hareketlerin Twitter’a Yansımaları ve Hashtag Aktivizm ile İlgili Çalışmalar, içinde *Bilgi Doğruluk ve Twitter* (Hülür, H. ve Yaşın C. Ed.). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Lauk, E., Uskali, T., Kuutti, H. & Hirvinen, H. (2016). Drone journalism: The newest global test of press freedom.U. Carlsson (Ed.), *Freedom of expression and media in transition: studies and reflections in the digital age* (s. 117-125) içinde. Gothenburg: NORDICOM.
- Ntalakas, A., Dimoulas, C., Kalliris, G. & Veglis, A. (2017). Drone journalism: Generating immersive experiences. *Journal of Media Critiques [JMC]*, 188-199.
- Patrao, C., Figueiredo, D. A. (2012). Yeni jenerasyon gazetecilerin eğitimi: Moodle’dan Facebook’a (Tülin S. Çev.) *Akdeniz İletişim Dergisi*, 18, 164-176.
- Subaşı, M., O, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.
- Şahin, M. (2018). Drone gazeteciliği. *International Conference on Social Sciences and Education Research*, 184-191.
- Yılmaz, Ü. (2019). İnsani yardım lojistiği faaliyetlerinde insansız hava araçlarının kullanım alanları. *Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 43-54.

Yılmaz, M. B. (2018). Gazetecilikte üçüncü göz: Drone'lar. News Lab Turkey: <https://www.newslabturkey.org/drone-gazeteciligi/>

<https://iha.shgm.gov.tr/public/index?ReturnUrl=%2findex.html>

<https://iha.shgm.gov.tr/public/yetkili-ucus-okullari>

<https://toptalent.co/turkiyedeki-universiteler-listesi>

Ek 1. Mülakat Formu

Gazeteciliğin bir türü olan drone gazeteciliğine sizce daha fazla iletişim fakülteleri müfredatında yer verilmeli mi?

Eğitim açısından okulların alanı drone eğitimine olanak sağlıyor mu?